

BERGSLUFT

Medlemsblad för Elin Wägner-sällskapet nr 36

Maj 2002
ISSN 1103-4165

Elin Wägner-dagen 2002

firas lördagen den 1 juni i Bergs Bygdegård kl.14.
(Årsmöte kl.13.)

**"Elin Wägner och Rachel Carson
- som kärna och fernissa "**

Birger Schlaug

berättar om de två kvinnornas olika perspektiv på
det som kommit att utvecklas till en global
ideologisk rörelse.

Kaffe serveras.

Vi säljer som vanligt tröjor, kort och böcker.
Efter programmet är Lilla Björka öppet för besök
och visning.

Alla är hjärtligt välkomna till årets Elin Wägner-
dag. Tag med vänner och bekanta!

Inbetalningskort

för medlemsavgiften 2002 (oförändrat 100 kr)
medföljer detta utskick liksom bokslut och verk-
samhetsberättelse. Underlätta kassörens arbete
genom att betala årsavgiften så snart som möjligt!
Vi lottar ut tre böcker bland de medlemmar som
betalar in sin avgift före halvårsskiftet.

Årsmöte

Alla medlemmar kallas härmed till **årsmöte i
Bergs bygdegård den 1 juni kl.13.** Valbered-
ningen (Ingmarie Sundling, 0470-10901, och
Charlotte Branting, 0470-778176) vill gärna ha
förslag på personer som är intresserade av att delta
i styrelsearbetet.

Dagordning för årsmötet:

1. Val av ordförande och sekreterare för mötet
2. Val av två protokolljusterare tillika rösträknare
3. Fråga om årsmötets behöriga utlysande
4. Styrelsens verksamhetsberättelse
5. Styrelsens ekonomiska berättelse samt
revisorernas berättelse
6. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
7. Fastställande av medlemsavgiften
för nästkommande år
8. Val av ordförande för nästa verksamhetsår
9. Val av övriga styrelseledamöter
10. Val av två revisorer jämte två suppleanter
11. Val av valberedning
12. Information om Lilla Björka
13. Övriga frågor

Elin Wägner-sällskapet, Skir, Svanaholm, 355 91 VÄXJÖ
Postgiro 22 21 27-3

www.dels.nu/elinwagner

BERGSLUFT

Redaktion: **Marianne Enge Swartz** (marianne.enge-swartz@nvso.sll.se)
Solveig Hammarbäck (solveig.hammarback@hum.vxu.se)

08-306907
0470-775557

Vid DELS årsmöte

i april 2002 omvaldes Marianne Enge Swartz som ordförande. Under våren har DELS ordnat fyra litterära matinéer på Skansen och bjuder 1-8 juni på ett omfattande och omväxlande program på Lilla Hornsberg för att fira Stockholm 750 år. Se separat program eller www.dels.nu

Öppna dörrar

– Guide till 44 författares hus och miljöer – har varit så populär att den tagit slut på förlaget. I maj kommer den ut i ny utökad upplaga med 56 författare och ännu fler författarhem och litterära museer att besöka under sommarens resor i Sverige. Finns att köpa i bokhandeln för ca 240 kr och till specialpris på Elin Wägner-dagen i Berg den 1 juni och på sommaren på Lilla Björka.

Elin Wägner hade sin litterära skylt

på Norrtullsgatan i Stockholm. Nu är det försvunnen igen – för andra gången! Vi hoppas på återinvigning i höst. Men ni kan läsa om Elin och gå runt i Stockholm och leta efter de 51 andra författare som har skyltar med stockholmscitat i *Nya vägvisaren till litterära skyltar i Stockholm*. Finns att köpa på Stockholms stadsbibliotek för ca 70 kr och på Lilla Björka i sommar.

Somrars fröjd

heter en läcker bok av kulturjournalisten Erik Jansson om författares trädgårdar och odlingsmödor. Elin Wägners Lilla Björka finns med liksom Ellen Keys Strand och Moa Martinssons torp. Wahström & Widstrands förlag, ca 320 kr i bokhandeln.

www.dels.nu/elinwagner

är adressen till Elin Wägner-sällskapet och stiftelsen Lilla Björkas nya hemsida. Ta en titt och hör gärna av er med synpunkter. Vi är glada för och behöver både ros och ris för att kunna göra den ännu bättre!

Läser Elin Wägner tillsammans

gör cirkeln om Elin Wägners författarskap som startar i Stockholm till hösten. Hör av dig till Ingela Gestad, Infanterigat 11, 6 tr, 171 59 Solna, 08/ 27 40 94, epost: gestad.ingela@telia.com

Ett envist engagemang

kallade Irene Andersson det föredrag som hon höll på Växjö universitet en kväll i februari. Ett 70-tal åhörare hade samlats och de fick en gedigen genomgång av de resultat som Irenes avhandlingsstudier hade givit när det gäller Elin Wägners roll som fredsaktivist.

Nog var Elin Wägner aktiv i fredsfrågan, både lokalt, nationellt och internationellt, det visade tydligt Irenes arkivstudier. Men samtidigt måste man ha klart för sig, att någon riktig organisation-människa det var hon inte. Hon anknöt sig hellre än anslöt sig till olika freds rörelser. Därför måste man söka extra noga i arkiven efter hennes namn på medlemsförteckningar och uppropslistor. Svenska Freds- och skiljedomsföreningen hade hon t.ex. mycket få kontakter med. ”Bäst verkade hon trivas tillsammans med kvinnor och vapenvägrare”, konstaterade Irene.

Sitt viktigaste fredsarbete utförde hon i stället som skribent i *Tidevarvet* och det var där hon agiterade för att kvinnorna, som ju inte kunde bli vapenvägrare, i stället skulle vägra att använda de skydd som männen anvisade. Med det stora uppropet som startade Första september-rörelsen ville fredskvinnorna också visa hur politik skulle bedrivas, när man med ett särskilt röstningsförfarande skapade Kvinnornas parlament.

Isaksson och Linder lyfter i sin Wägner-biografi fram hur desillusionerad Elin Wägner blev allt eftersom andra världskriget närmade sig. I en intervju i Idun 1945 säger hon också att hon länge trodde, att bara kvinnorna fick rösträtt så skulle det inte bli fler krig. Irene Anderssons studier visar att Elin Wägner fram till sin död hela tiden använde sin penna för att med alla tänkbara metoder skapa opinion mot kriget och påverka kvinnorna att ta ansvar för freden. ”Mer envis än uppgiven” var Irene Anderssons bedömning av Elin Wägner som fredsaktivist.

/Solveig Hammarbäck

Elins vän och lärjunge

Ester Blenda Nordström har blivit föremål för en avhandling i Göteborg som Margareta Stål försvarade den 8 maj.

Nytt forskningsprojekt om Elin Wägner

Elin Wägner slog som bekant igenom som skildrare av moderna, självförsörjande kvinnor i romaner som *Norrtullsligan* (1908) och *Pennskaftet* (1910). Hon var samtidigt en av våra första kvinnliga journalister. Både som författare och journalist gjorde hon sig också tidigt känd som kämpe i kvinno- respektive fredsfrågan. För de flesta var det till en början naturligt att koppla samman henne med genombrottslitteraturen i slutet av 1800-talet och dess tendens att sätta problem under debatt. Wagners sätt att diskutera kvinnans rättigheter, hennes förhållande till yrkesliv, kärlek, äktenskap, moderskap anknyter också tydligt till och vidareutvecklar genombrottslitteraturens stora teman, särskilt den kvinnliga genombrottslitteraturen. Även stilistiskt finns anknytningen: Wägner ger engagerade, samtidsinriktade skildringar av modernt kvinnoliv på en realistisk prosa med anknytning till det journalistiska språkets effektivitet och tydlighet. I dessa egenskaper vinner också Wägner betydande framgångar bland den samtida (manligt dominerade) litteraturkritiken, som också fäster sig vid kvickheten och humorn.

Mot denna bakgrund var därför förvåningen till en början stor då Elin Wägner 1918 publicerade *Åsa-Hanna*, som skiljde sig från allt hon dittills skrivit, främst då vad gäller miljön och den uttalade religiösa problematiken. Denna roman följdes snart av flera romaner i småländsk bonde- och prästgårdsmiljö och så småningom kom man att urskilja dessa som en av huvudlinjerna i författarskapet vid sidan av de mer öppet debatterande 'problemromanerna' i *Norrtullsligans* och *Pennskaftets* efterföljd. Till 'smålandsromanerna' räknas förutom *Åsa-Hanna* också *Den namnlösa* (1922), *Silverforsen* (1924), *Svalorna flyga högt* (1929), *Vändkorset* (1935) och *Vinden vände bladen* (1947). Förutom att utpeka dessa som en särskild grupp inom författarskapet har litteraturkritiken liksom den senare litteraturhistorieskrivningen inte sällan betraktat dessa som de konstnärligt mest högtstående i författarskapet.

Mitt forskningsprojekt, med arbetsnamnet "I vansklighetens land. Om genre, genus och modernitet i Elin Wagners 'smålandsromaner'", behandlar ovanstående romaner. Projektet är finansierat av Vetenskapsrådet och kommer att löpa fram till

och med 2004, då jag hoppas vara klar med ett manus till en bok. Intresset för dessa romaner utgår från ett par grundläggande frågor: Varför kom 'smålandsromanerna' oftast att värderas högre än de mer öppet debatterande romanerna? Vilka värderingar styrde mottagandet av dem? På vad sätt skriver Wägner annorlunda i dessa romaner och till vilka förebilder och litterära traditioner anknyter hon? Är den feministiska och pacifistiskt färgade samhällskritiken mindre i 'smålandsromanerna' eller är den bara formulerad på ett annat sätt?

En av mina hypoteser är att Elin Wägner i sina 'smålandsromaner' arbetar utifrån en dubbel strategi: å ena sidan går hon in i den kanoniserade ('manliga') romantraditionen och å andra sidan kritiserar hon och omskriver denna, vilket då sker utifrån en kvinnlig erfarenhetsvärld och med feministiska utgångspunkter. Romananalyserna syftar bland annat till att frilägga denna 'dubbla' röst i texterna och att koppla samman dem dels med andra kvinnliga författare, dels belysa dem utifrån genusrelaterade teorier om kvinnliga författares skrivsätt. Syftet är alltså att närmare kartlägga vilka olika romantraditioner och genrer Wägner anknyter till och vad hon gör med dessa. Ett specialområde att undersöka är förhållandet till den kristna traditionen. 'Smålandsromanerna' är mycket rika på citat från och allusioner på främst Bibeln och psalmboken, men hur skall de tolkas och vad betyder de för förståelsen av romanerna och av författarskapet?

Modernitet i vid mening är som bekant ett viktigt tema i hela författarskapet och även 'smålandsromanerna' behandlar detta. Inom ramen för traditionella romangenrer som bonderoman, familjeroman och prästgårdsroman problematiseras bland annat individens förhållande till kyrka och religion, äktenskapet mellan man och kvinna, relationerna mellan föräldrar och barn, samhällsutvecklingens riktning och pris, freden och jordfrågan. Romananalyserna kommer att frilägga dessa teman men kommer också att försöka beskriva moderniteten ur textuell synpunkt. Med det menas att romanerna, genom sin komplexitet på olika plan, inte låter sig entydigt översättas till färdiga idépaket. På ett helt annat sätt än andra texter av Wägner inbjuder de läsaren till dialog och ropar efter tolkning. /Peter Forsgren

Miljörutan

Nyttig eko-soppa

Många av oss som arbetar med ekologiskt lantbruk tror oss veta att denna mat är nyttigare. Men det är ont om vetenskapliga bevis som accepteras allmänt. Den brittiska tidskriften *New Scientist* har nu publicerat resultat från forskaren och biokemisten John Paterson, som stöder teorin om att ekologisk mat är nyttigare!

Forskaren har undersökt grönsakssoppor gjorda av ekologiska och konventionella grönsaker. Grönsakssopporna av ekologiska grönsaker innehåll 6 gånger så mycket salicylsyra. Salicylsyra är en i växtriket naturligt förekommande anti-inflammatorisk substans, som produceras naturligt i växter som försvar mot sjukdomar och stress.

Att äta ekologiska grönsaker medför att risken för hjärtattack, stroke och cancer kan minska väsentligt. (Uppg. hämtad från <http://www.newscientist.com/news/news.jsp?id=ns99992033>)

Njut av ogräs

Om du har kirskål / kers som påträngande ogräs i din trädgård, kan du faktiskt njuta av den, medan bladen ännu är späda! Här kommer recept på en läcker maträtt:

Förväll blad av kirskål, låt dem rinna av i durkslag och grovhacka dem därefter. Lagg dem i en smord elffast form.

Vispa grädde (alt. använd crème fraiche) och smaksätt med riven pepparrot. Bred grädden över bladen och strö avslutningsvis riven ost över grädden. Sätt formen i 250° ugn. Rätten är färdig när osten har fått färg.

/Karin Sahlström

Nu forslar de bort min skog
Stympade till oigenkännlighet
Ligger de stolta stammarna
På timmerbilens släp

Några ska tvingas återvända
Som reklamblad
Där det blir allt glesare
Mellan orden och tankarna

/ Lena Gretasdotter, Gösebo

Välkomna till Lilla Björka

i sommar. Under juli månad visar Kalmar-konstnärerna Raine Navin och Gunilla Skyttla sina fantasifulla och underfundiga verk. Som tema för utställningen har de valt ett Elin Wägner-citat: "Är världen inte hjärtlös kan vi fatta mod." Utställningen är öppen varje dag i juli månad kl.12-18. Måndagar stängt. Under juni och augusti är Lilla Björka öppet för visning av huset varje söndag kl.14-17.

Gör reklam för Lilla Björkas utställning! Skicka bifogade kort till en vän!

En långväga medlem

i Elin Wägner-sällskapet är Anna-Stina Kjellström som sedan 1970 är bosatt i västra Kanada. Under vårterminen har hon varit gästforskare på Växjö universitet, och en majsöndag besökte hon Lilla Björka och berättade om sin antropologiska forskning om en grupp aboriginkvinnors samhällsliv i Australien.

I Elin Wagners *Väckarklocka* hade Anna-Stina funnit paralleller till det kvinnornas samhälle som vuxit fram hos aboriginerna som en reaktion på generationers våld och förtryck. Där försöker man, precis som *Väckarklocka* förespråkar, föra kvinnlig kunskap och kvinnors historia vidare till de unga flickorna. Kvinnorna som grupp värnar om berättelserna, danserna och de kvinnliga ritualerna, just för att dessa ger dem styrka att kräva sin plats och sina rättigheter i samhället. Det som hos Elin Wägner betraktades som romantiska och orealistiska idéer har hos aboriginkvinnorna blivit ett stöd i kampen för ett värdigt liv med förbättrade villkor för alla.

/Solveig Hammarbäck

Nästa nummer av Bergsluft

kommer ut i augusti tillsammans med program för höstseminariet den 21-22 september.

Redaktionen tar tacksamt emot artiklar och notiser.

Manusstopp: 1 augusti